

ГАРАНТІЯ «ГУМАННЕ ПОВОДЖЕННЯ» ЩОДО ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ – ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ НА НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Чистякова А.С.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри державно-правових дисциплін

м. Київ, вул. Табірна, 30-32, Україна, 03113

e-mail: chystyakovaa@krok.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-0299-2755>

THE GUARANTEE OF «HUMANE TREATMENT» FOR MILITARY PERSONNEL – PRISONERS OF WAR WHO ARE ON THE TEMPORARILY OCCUPIED TERRITORIES

Chistyakova A.S.,

PhD in Law

Associate Professor of the Department of State and Legal Disciplines

Kyiv, Tabirna St., 30-32, Ukraine, 03113

e-mail: chystyakovaa@krok.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-0299-2755>

Анотація: З початку повномасштабного вторгнення в російському полоні перебуває понад 4000 українців. Серед порушень, що стосуються поводження з військовополоненими, найбільш часто зустрічаються: негуманне поводження, що принижує честь та гідність людини; ненадання медичної допомоги відповідно до стану здоров'я; незаконне утримання в СІЗО, закладах пенітенціарної системи; відмова підтвердження інформації про особу військовополоненого та місце його утримання; відсутність зв'язку з рідними, ненадання їм інформації про місцезнаходження, стан здоров'я та умови утримання військовополоненого; утримання військовополонених на небезпечній відстані від зони бойових дій. Оскільки бойові дії, переважно, ведуться на території України то момент потрапляння у полон, може відбуватися, в тому числі і на тимчасово окупованих територіях України.

З початку війни на території України межі та кордони тимчасово окупованих територій постійно змінюються. Актуальним питанням залишається точне визначення ліній зіткнення, що дозволяють в «натурі» здійснити виокремлення державної території із правовим режимом тимчасової окупації, адже під час активної фази бойових дій такі «лінії» можуть мати виключно тимчасовий характер.

Перебування в межах тимчасово окупованих територій може бути примусовим та добровільним. Тимчасова окупація російською федерацією територій України незалежно від її тривалості, є незаконною і не створює для російської федерації жодних територіальних прав, однак межі окупованих територій – категорія динамічна. Національні «закони про окупацію» автоматично не породжують визнання факту окупації та відповідальності держав за міжнародним правом, більш того одним і тим самим територіям надається «в моменті» різний правовий статус Україною та державою – окупантом (рф). Одночасно положення міжнародного гуманітарного права є обов'язковими для виконання в тому числі на територіях, правовий статус яких сторони конфлікту оцінюють по-різному. З військовополоненими необхідно завжди поводитися гуманно. Будь-яка незаконна дія чи бездіяльність з боку держави, що тримає в полоні, які спричиняють смерть або створюють серйозну загрозу здоров'ю військовополоненого, що перебуває під її владою, забороняються та будуть розглядатись як серйозне порушення вимог міжнародного гуманітарного права.

Яка країна відповідає за дотримання прав і свобод людини і громадянина на тимчасово окупованій території? Який зміст гарантії «гуманне поводження»? Чи перебуває місцезнаходження військовополоненого військовослужбовця в кореляції з повнотою реалізації вказаної гарантії? З якого моменту у військовополоненого військовослужбовця виникає вказана гарантія? Зазначена стаття є спробою надати відповіді на зазначені питання.

Ключові слова: гарантії, юридичні гарантії, військовослужбовці, військовий стан, військовополонені, гуманне поводження, права людини, військовий конфлікт, ненадання медичної допомоги, тортури, незаконне утримання, гуманітарне право.

Формул: 0, **рис.:** 0, **табл.:** 0, **бібл.:** 12.

Abstract. Since the beginning of the full-scale invasion, more than 4,000 Ukrainians have been held in Russian

captivity. Among the violations related to the treatment of prisoners of war, the most common are: inhumane treatment that degrades the honor and dignity of a person; failure to provide medical care in accordance with the state of health; illegal detention in pre-trial detention centers and penitentiary institutions; refusal to confirm information about the identity of a prisoner of war and the place of his or her detention; lack of communication with relatives, failure to provide them with information about the whereabouts, health status and conditions of detention of a prisoner of war; detention of prisoners of war at a dangerous distance from the territory of Ukraine. Since the hostilities are mainly conducted on the territory of Ukraine, the moment of capture can occur, among other things, on the temporarily occupied territories of Ukraine.

Since the beginning of the war on the territory of Ukraine, the borders and boundaries of the temporarily occupied territories have been constantly changing. An urgent issue is the exact definition of the contact lines, which allow for the «natural» separation of the state territory with the legal regime of temporary occupation, since during the active phase of hostilities such «lines» can be of an exclusively temporary nature.

Staying within the temporarily occupied territories can be forced and voluntary. The temporary occupation of the territories of Ukraine by the Russian Federation, regardless of its duration, is illegal and does not create any territorial rights for the Russian Federation, but the boundaries of the occupied territories are a dynamic category. National «laws on occupation» do not automatically give rise to the recognition of the fact of occupation and the responsibility of states under international law, and moreover, the same territories are granted different legal status by Ukraine and the occupying state (the Russian Federation) «in the moment». At the same time, the provisions of international humanitarian law are binding, including on the territories whose legal status is assessed differently by the parties to the conflict. Prisoners of war must always be treated humanely. Any unlawful act or omission on the part of the POW-holding Power that causes death or seriously endangers the health of a POW under its authority is prohibited and will be considered a serious violation of international humanitarian law.

Which country is responsible for the observance of human and civil rights and freedoms in the temporarily occupied territory? What is the content of the «humane treatment» guarantee? Is the location of a prisoner of war correlated with the full realization of this guarantee? From what moment does the said guarantee arise for a POW? This article is an attempt to provide answers to the above questions.

Keywords: *guarantees, legal guarantees, military personnel, martial law, prisoners of war, humane treatment, human rights, military conflict, failure to provide medical care, torture, illegal detention, humanitarian law.*

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 0, bibl.: 12.

Постановка проблеми. Відповідно до статистичних даних, наведених Центром стратегічної комунікації та інформаційної безпеки, станом на листопад 2023 року у російському полоні перебувають щонайменше 4337 українців. Дані про полонених вносяться до Єдиного реєстру осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України. Понад 15 тисяч українців офіційно вважаються такими, що зникли безвісти. Ймовірно частина з них – утримується примусово на окупованих територіях, в тому числі в статусі військовополонених. Серед порушень, що стосуються поводження з військовополоненими, найбільш часто зустрічаються: негуманне поводження, що принижує честь та гідність людини; ненадання медичної допомоги відповідно до стану здоров'я; незаконне утримання в СІЗО, закладах пенітенціарної системи; відмова у підтвердженні інформації про особу військовополоненого та місце його утримання; відсутність зв'язку з рідними, ненадання їм інформації про місцезнаходження, стан здоров'я та умови утримання військовополоненого; утримання військовополонених на небезпечній відстані від зони бойових дій.

За таких обставин, з'ясувати зміст та особливості гарантії «гуманне поводження» видається актуальним.

Метою статті є з'ясування змісту гарантії «гуманне поводження» військовослужбовців, які знаходяться в статусі «військовополонених» на тимчасово окупованих територіях.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Загальні аспекти статусу військовополонених та режим військового полону досліджували такі науковці: А. В. Войціховський, М. А. Грига, М. В. Грушко, К. П. Горда, І. М. Жаровська, В. Лисик, Я. В. Міняйлук, В. Й. Пашинський, В. Репецький та ін. Темі правової природи міжнародного гуманітарного права приділено значну увагу в працях таких учених, як: Р. Адельханян, І. Бліщенко, В. Глушков, О. Губаренко, В. Ємельянов, М. Карпенко, І. Карпець, А. Капта, А. Кидальник, В. Киричко, І. Лукашук, В. Навроцький, А. Наумов, В. Нікітюк, В. Панов, А. Піонтковський, А. Полторак, П. Ромашкин, Л. Савинський, І. Соломоненко, А. Трайнин, П. Фріс, В. Фуркало, М. Хавронюк та ін.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до статистичних даних, наведених

Центром стратегічної комунікації та інформаційної безпеки, станом на листопад 2023 року у російському полоні перебуває щонайменше 4337 українців (як військовослужбовців, так і цивільних полонених). Серед порушень, що стосуються поводження з військовополоненими, найбільш часто зустрічаються: негуманне поводження, що принижує та честь та гідність людини; ненадання медичної допомоги відповідно до стану здоров'я; незаконне утримання в СІЗО, закладах пенітенціарної системи; відмова підтвердження інформації про особу військовополоненого та місце його утримання; відсутність зв'язку з рідними, ненадання їм інформації про місцезнаходження, стан здоров'я та умови утримання військовополоненого; утримання військовополонених на небезпечній відстані від зони бойових дій [1]. За таких обставин акцент уваги на гарантіях військовослужбовців – військовополонених є надзвичайно актуальним.

Військовополоненими, у розумінні ст. 4 Женевської конвенції [2] від 12 серпня 1949 року, яку ратифіковано із застереженнями Указом ПВС УРСР від 03.07.1954, про зняття застережень та здійснення заяви також див. Закон № 3413-IV від 08.02.2006, є особи, які потрапили в полон до супротивника й належать до однієї з таких категорій: 1) особового складу збройних сил сторони конфлікту, а також членів ополчення або добровольчих загонів, які є частиною цих збройних сил; 2) членів інших ополчень та добровольчих загонів, зокрема; 3) членів організованих рухів опору, які належать до однієї зі сторін конфлікту й діють на своїй території або за її межами, навіть якщо ця територія окупована, за умови, що ці ополчення або добровольчі загони, зокрема організовані рухи опору, відповідають таким умовам: а) ними командує особа, яка відповідає за своїх підлеглих; б) вони мають постійний відмітний знак, добре розпізнаваний на відстані; с) вони носять зброю відкрито; d) вони здійснюють свої операції згідно із законами та звичаями війни; 3) членів особового складу регулярних збройних сил, які заявляють про свою відданість урядові або владі, що не визнані державою, яка їх затримує; 4) осіб, які супроводжують збройні сили, але фактично не входять до їхнього складу, наприклад цивільних осіб з екіпажів військових літаків, військових ко-

респондентів, постачальників, особового складу робочих підрозділів або служб побутового обслуговування збройних сил, за умови, що вони отримали на це дозвіл тих збройних сил, які вони супроводжують, для чого останні видають їм посвідчення особи за зразком, наведеним у додатку; 5) членів екіпажів суден торговельного флоту, зокрема капітанів, лоцманів та юнг, а також екіпажів цивільних повітряних суден сторін конфлікту, які не користуються більш сприятливим режимом згідно з будь-якими іншими положеннями міжнародного права; б) жителів неокупованої території, які під час наближення ворога озброюються, щоб чинити опір силам загарбника, не маючи часу сформуватися в регулярні війська, за умови, що вони носять зброю відкрито й дотримуються законів і звичаїв війни. Таким чином, за міжнародними конвенційними стандартами, з моменту потрапляння військовослужбовців в полон вони одразу підпадають під захист міжнародного гуманітарного права та на них розповсюджуються гарантії військовополонених. Важливо, що Конвенція застосовується до осіб військовополонених та тих, які прирівнюються до них згідно Конвенції з моменту, коли вони підпадають під владу супротивника до їхнього остаточного звільнення та репатріації. Зазначений «момент» слід рахувати з моменту фактичного потрапляння до влади супротивника, яке може статися «до» фактичної реєстрації військовополоненого в місці його утримання. Моментом «остаточного звільнення» слід вважати момент повного відновлення правового статусу особи, в якому вона була до того, як потрапити під владу супротивника.

Тимчасово окупована російською федерацією територія України є невід'ємною частиною території України, на яку поширюється дія Конституції та законів України, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України»).

З початку війни на території України та під час війни межі та кордони тимчасово окупованих територій постійно змінюються. З одного боку, держава-агресор визнавала з 2014 р. по 2022 р. окремі окуповані території суб'єктами РФ, а Україна – ті самі території

вважає тимчасово окупованими. І перебування в цих регіонах та в межах таких територій осіб може бути примусовим та добровільним.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 № 1207-VII (далі – Закон № 1207-VII) [3], тимчасово окупованою територією (надалі – ТОТ) визнається: 1) сухопутна територія тимчасово окупованих Російською Федерацією територій України, водні об'єкти або їх частини, що знаходяться на цих територіях; 2) внутрішні морські води і територіальне море України навколо Кримського півострова, територія виключної (морської) економічної зони України вздовж узбережжя Кримського півострова та прилеглого до узбережжя континентального шельфу України, внутрішні морські води, прилеглі до сухопутної території інших тимчасово окупованих Російською Федерацією територій України, на які поширюється юрисдикція органів державної влади України відповідно до норм міжнародного права, Конституції та законів України; 3) інша сухопутна територія України, внутрішні морські води і територіальне море України, визнані в умовах воєнного стану тимчасово окупованими рішенням Ради національної безпеки і оборони України, введеним у дію указом Президента України; 4) надра під територіями, зазначеними у пунктах 1, 2 і 3 цієї частини, і повітряний простір над цими територіями [3]. Разом із тим, статті 1 та 2 Закону № 1207-VII визначають, що ТОТ є невід'ємною частиною території України, на яку поширюється дія Конституції та законів України.

Відповідно до частин 2 та 3 ст. 4 Закону № 1207-VII правовий режим ТОТ передбачає особливий порядок забезпечення прав і свобод громадян України, які проживають на ТОТ. Правовий режим ТОТ може бути визначено, змінено чи скасовано виключно законами України. В умовах воєнного стану правовий режим тимчасово окупованої території, визначається, змінюється і скасовується рішенням Ради національної безпеки і оборони України, введеним у дію указом Президента України.

Відповідальність за порушення визначених Конституцією та законами України прав і свобод людини і громадянина на ТОТ

покладається на рф як на державу-окупанта відповідно до норм і принципів міжнародного права (ч. 3 ст. 5 Закону № 1207-VII) [3].

Міжнародне гуманітарне право захищає всіх, хто не бере або припинив участь у воєнних діях незалежно від того, який правовий статус має територія, на якій фактично військовослужбовець змінює процесуальний статус на військовополоненого внаслідок захоплення його у полон або будь-якого іншого способу потрапляння особи до рук супротивної сторони. Відповідно до положень міжнародного гуманітарного права, військовослужбовці стають військовополоненими, коли потрапляють до рук супротивної сторони конфлікту, і одразу користуються імунітетом від судового переслідування за законні воєнні дії і не користуються імунітетом за порушення міжнародного гуманітарного права, від військовослужбовців також вимагається відрізнятись від цивільного населення під час нападу або військової операції та операції з підготовки до нападу. Сфера дії міжнародного гуманітарного права не обмежена територіальними межами тимчасово окупованих територій чи територій, яким «в моменті» можуть надаватися різний правовий статус сторонами конфлікту, оскільки умовою для наявності у особи імунітету міжнародного гуманітарного права є припинення взяття участі у воєнних діях (момент фактичного потрапляння військовослужбовця у полон).

Гарантія «завжди гуманного поводження» з військовополоненими (ст. 13 Конвенції) передбачає і заборону застосування фізичного калічення або медичних чи наукових експериментів будь-якого характеру, які не обґрунтовані потребою в проведенні медичного, стоматологічного або стаціонарного лікування військовополоненого та не здійснюються в його інтересах. Зазначений стандарт «гуманного поводження завжди» ґрунтується на основоположній концепції людської гідності, який виключає будь-яке нелюдське або принизливе поводження. Умови, в яких тримаються військовополонені мають включати повагу до переконань і релігійних обрядів [4]; забезпечення достатнього харчування і питної води [5]; надання належного одягу [6]; гарантії здоров'я і гігієни [7]; надання належної медичної допомоги [8]; захист від насильства і небезпек збройного конфлікту [9]; право на

сон [10]; право підтримувати належні контакти із зовнішнім світом [11]. Зазначений стандарт виключає і будь-яке сексуальне насильство проти військовополоненого в усіх можливих формах [12]. Однак і бездіяльність в окремих випадках може також бути оцінена як негуманне ставлення, наприклад у випадку ненадання військовополоненому необхідного обсягу медичної допомоги, внаслідок чого була спричинена смерть військовополоненого або створена серйозна загроза здоров'ю військовополоненого. У той же час зазначена гарантія також виключає будь-які медичні втручання, які прямо не передбачені потребою стану здоров'я військовополоненого. ЄСПЛ в окремих рішеннях звертає увагу, що фізична недоторканність особи охоплюється поняттям «приватного життя», яке захищається статтею 8 Конвенції (див. рішення від 26 березня 1985 року у справі «X і Y проти Нідерландів» (X and Y v. the Netherlands), п. 22, Series A No 91). Крім того, тіло особи стосується найбільш особистісного аспекту приватного життя і обов'язкове медичне втручання, навіть якщо воно є мінімальним, становить втручання у це право (див. рішення у справах «Y.F. проти Туреччини» (Y.F. v. Turkey), заява № 24209/94, п. 33, ECHR 2003-IX з подальшими посиланнями, та «Соломахін проти України» (Solomakhin v. Ukraine), заява № 24429/03, п. 33, від 15 березня 2012 року).

Стаття 13 Конвенції захищає військовополонених від цікавості публіки. Ця складова гарантії «гуманне поводження» включає заборону здійснення фото- або відеозйомку військовополонених, окрім як в

офіційних цілях, щоб офіційні зображення або інша особиста інформація про військовополонених надійно зберігалися, а доступ до них був дозволений лише персоналу, який безпосередньо займається виконанням відповідних обов'язків. Можна допустити, що зображення фото та/чи відео є додатковою інформацією про те, що військовополонені живі, перебувають в певних умовах, але з іншого боку негативні практики знімання відео та/чи фотоматеріалів умов тримання військовополонених вказують на те, що ці фото та/чи відеоматеріали використовуються в тому числі в цілях пропаганди чи в інших цілях несумісних з тими, які пов'язані з якнайшвидшим звільненням військовополонених.

Висновки. Тимчасово окуповані території мають окремі специфічні особливості, якими є «мобільність» їх географічних ліній, динамічність в умовах активної фази протистояння та надання одним і тим самим територіям різного процесуального статусу сторонами конфлікту. Одночасно зазначені особливості не впливають на обсяг гарантій міжнародного гуманітарного права, який надається військовополоненому. Початком дії гарантії «гуманного поводження» є момент фактичного потрапляння до рук супротивника. Гарантія «гуманного поводження завжди» ґрунтується на основоположній концепції людської гідності, який виключає будь-яке нелюдське або принизливе поводження та складається із сукупності стандартів, суть яких полягає поваги до життя, здоров'я та гідності людини та у належних умовах тримання військовополонених.

Література:

1. Росія порушує всі норми Женевських конвенцій у поводженні з військовополоненими: за матеріалами правозахисної групи «Січ». URL: <https://sich-pravo.org/russia-porushuie-vsi-normy-zhenevskykh-konventsij-u-povodzhenni-z-vijskovopolonenu/> (дата звернення: 01.11.2024)

2. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 року, яку ратифіковано із застереженнями Указом ПВС УРСР від 03.07.1954 // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text (дата звернення: 01.11.2024)

3. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 № 1207-VII, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (дата звернення: 01.11.2024)

4. Див., наприклад, Австралія, Посібник з права збройних конфліктів, 2006 р., п. 9.58; Чад, Посібник з МГП, 1996 р., с. 28 (версія до ратифікації Чадам Додаткового протоколу II); Непал, Посібник для армії, 2011 р., с. 6; Шрі-Ланка, Військовий статут, 2003 р., п. 1222; Туреччина, Посібник з права збройних конфліктів, 2001 р., с. 158; Сполучене Королівство, Спільна доктрина щодо полонених осіб, 2015 р., с. 2-7, п. 211(i); і Сполучені Штати Америки, Військово-морський посібник, 2017 р., п. 11.2.

5. Див., наприклад, Чад, Посібник з МГП, 1996 р., с. 28; Данія, Військовий статут, 2016 р., с. 476; Шрі-Ланка, Військовий статут, 2003 р., п. 1221; Туреччина, Посібник з права збройних конфліктів, 2001 р., с. 158; Сполучене Королівство, Спільна доктрина щодо полонених осіб, 2015 р., с. 2-5, п. 211(b); та Сполучені Штати Америки, Військово-морський посібник, 2017 р., п. 11.2.

6. Див., наприклад, Сполучене Королівство, Спільна доктрина щодо полонених осіб, 2015 р., с. 2-6, п. 211(f), і Сполучені Штати Америки, Військово-морський посібник, 2017 р., п. 11.2.

7. Див., наприклад, Чад, Посібник з МПП, 1996 р., с. 28; Шрі-Ланка, Військовий статут, 2003 р., п. 1228; Туреччина, Посібник з права збройних конфліктів, 2001 р., с. 158; Сполучене Королівство, Спільна доктрина щодо полонених осіб, 2015 р., с. 2-6, п. 211(d).

8. Див., наприклад, Канада, Посібник з поводження з військовополоненими, 2004 р., с. 1В-4; Чад, Посібник з МПП, 1996 р., с. 28; Данія, Військовий статут, 2016 р., с. 475; Шрі-Ланка, Військовий статут, 2003 р., п. 1228; Туреччина, Посібник з права збройних конфліктів.

9. Див., наприклад, Чад, Посібник з МПП, 1996 р., с. 28; Данія, Військовий статут, 2016 р., с. 476; Шрі-Ланка, Військовий статут, 2003 р., п. 1228; і Туреччина, Посібник з права збройних конфліктів, 2001 р., с. 158.

10. Див., наприклад, Нова Зеландія, Військовий статут, 2019, т. 4, с. 12-14, п. 12.3.7, та Сполучені Штати Америки, Міністерство оборони, Огляд дотримання Міністерством оборони Указу Президента про умови тримання військовополонених, 2009 р., с. 29.

11. Посібник для армії, 2011 р., с. 3; Шрі-Ланка, Військовий статут, 2003 р., п. 1228; Туреччина, Посібник з права збройних конфліктів, 2001 р., сс. 159-160; Сполучене Королівство, Спільна доктрина щодо полонених осіб, 2015 р., с. 2-7, п. 211(l); та Сполучені Штати Америки, Міністерство оборони (МО), Програма щодо військовополонених МО, Директива № 2310.01Е, 19 серпня 2014 року, розділ 3(b)(1) («Політика»). Див. також Копенгагенський процес: Принципи та керівні положення (2012), pp. 2, 9 і 10.

12. Стаття 13 «Гуманне поводження з військовополоненими», коментар до Женевської конвенції про військовополонених. URL: <https://blogs.icrc.org/ua/2024/10/komentar-geneva-konventsiiya-viyskovopolohneni/13>. (дата звернення: 01.11.2024)

References:

1. Rosiia porushuie vsi normy Zhenevskykh konventsiiy u povodzhenni z viyskovopoloneny: za materialamy pravozakhysnoi hrupy «Sich». URL: <https://sich-pravo.org/rosiia-porushuie-vsi-normy-zhenevskykh-konventsiiy-u-povodzhenni-z-viyskovopoloneny/> (дата звернення: 01.11.2024)

2. Zhenevska konventsiiia pro povodzhennia z viiskovopoloneny vid 12 serpnia 1949 roku, yaku ratyfikovano iz zasterezhenniamy Ukazom PVS URSR vid (03.07.1954 // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text (Accessed November 01,2024)

3. Law of Ukrain(2014, April. 15)№ 1207-VII «Pro zabezpechennia prav i svobod hromadian ta pravovyı rezhyim na tymchasovo okupovaniı terytorii Ukraïny» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (Accessed November 01,2024)

4. Dyv., napryklad, Avstraliia, Posibnyk z prava zbroinykh konfliktiv, 2006 r., p. 9.58; Chad, Posibnyk z MHP, 1996 r., s. 28 (versiia do ratyfikatsii Chadom Dodatkovoho protokolu II); Nepal, Posibnyk dlia armii, 2011 r., s. 6; Shri-Lanka, Viiskovyi statut, 2003 r., p. 1222; Turechchyna, Posibnyk z prava zbroinykh konfliktiv, 2001 r., s. 158; Spoluchene Korolivstvo, Spilna doktryna shchodo polonenykh osib, 2015 r., s. 2-7, p. 211(i); i Spolucheni Shtaty Ameryky, Viiskovomorskyi posibnyk, 2017 r., p. 11.2.

5. Dyv., napryklad, Chad, Posibnyk z MHP, 1996 r., s. 28; Daniia, Viiskovyi statut, 2016 r., s. 476; Shri-Lanka, Viiskovyi statut, 2003 r., p. 1221; Turechchyna, Posibnyk z prava zbroinykh konfliktiv, 2001 r., s. 158; Spoluchene Korolivstvo, Spilna doktryna shchodo polonenykh osib, 2015 r., s. 2-5, p. 211(b); ta Spolucheni Shtaty Ameryky, Viiskovomorskyi posibnyk, 2017 r., p. 11.2.

6. Dyv., napryklad, Spoluchene Korolivstvo, Spilna doktryna shchodo polonenykh osib, 2015 r., s. 2-6, p. 211(f), i Spolucheni Shtaty Ameryky, Viiskovo-morskyi posibnyk, 2017 r., p. 11.2.

7. Dyv., napryklad, Chad, Posibnyk z MHP, 1996 r., s. 28; Shri-Lanka, Viiskovyi statut, 2003 r., p. 1228; Turechchyna, Posibnyk z prava zbroinykh konfliktiv, 2001 r., s. 158; Spoluchene Korolivstvo, Spilna doktryna shchodo polonenykh osib, 2015 r., s. 2-6, p. 211(d).

8. Dyv., napryklad, Kanada, Posibnyk z povodzhennia z viiskovopoloneny, 2004 r., s. 1В-4; Chad, Posibnyk z MHP, 1996 r., s. 28; Daniia, Viiskovyi statut, 2016 r., s. 475; Shri-Lanka, Viiskovyi statut, 2003 r., p. 1228; Turechchyna, Posibnyk z prava zbroinykh konfliktiv.

9. Dyv., napryklad, Chad, Posibnyk z MHP, 1996 r., s. 28; Daniia, Viiskovyi statut, 2016 r., s. 476; Shri-Lanka, Viiskovyi statut, 2003 r., p. 1228; i Turechchyna, Posibnyk z prava zbroinykh konfliktiv, 2001 r., s. 158.

10. Dyv., napryklad, Nova Zelandiia, Viiskovyi statut, 2019, t. 4, s. 12-14, p. 12.3.7, ta Spolucheni Shtaty Ameryky, Ministerstvo oborony, Ohliad dotrymannia Ministerstvom oborony Ukazu Prezydenta pro umovy trymannia viiskovopolonenykh, 2009 r., s. 29.

11. Posibnyk dlia armii, 2011 r., s. 3; Shri-Lanka, Viiskovyi statut, 2003 r., p. 1228; Turechchyna, Posibnyk z prava zbroinykh konfliktiv, 2001 r., ss. 159-160; Spoluchene Korolivstvo, Spilna doktryna shchodo polonenykh osib, 2015 r., s. 2-7, p. 211(l); ta Spolucheni Shtaty Ameryky, Ministerstvo oborony (МО), Prohrama shchodo viiskovopolonenykh МО, Dyrektyva № 2310.01Е, 19 serpnia 2014 roku, rozdil 3(b)(1) («Polityka»). Dyv. takozh Kopenhahenskyi protses: Pryntsyppu ta kerivni polozhennia (2012), pp. 2, 9 і 10.

12. Stattia 13 «Humanne povodzhennia z viiskovopoloneny», koментар do Zhenevskoi konventsii pro viiskovopolonenykh. URL: <https://blogs.icrc.org/ua/2024/10/komentar-geneva-konventsiiya-viyskovopolohneni/13>. (Accessed November 01,2024)

Стаття надійшла до друку 12 листопада 2024 року